

Voorschotverlening in het kader van de bijstand in de gemeente Enschede

Conclusies en aanbevelingen

Rekenkamercommissie gemeente Enschede
19 oktober 2017

Aanleiding

In het Jaarplan 2017 heeft de rekenkamercommissie het voornemen bevestigd om onderzoek te doen naar het functioneren van het Werkplein. Daarnaast raadpleegt de rekenkamercommissie jaarlijks de fractievoorzitters en de klachtencommissaris over relevante onderzoeksthema's. Zowel een aantal fractievoorzitters als de klachtencommissaris noemt een onderzoek naar uitvoering door het Werkplein. De klachtencommissaris noemt specifiek de uitvoering van artikel 52 Participatiewet, omdat een aantal klachten hierover mogelijk een onderliggend beleidsmatige oorzaak hebben.

De wettelijke context

Het verlenen van een voorschot bij de aanvraag van een bijstandsuitkering is vastgelegd in de Participatiewet. Artikel 52 bepaalt dat het college uiterlijk binnen vier weken na de aanvraag een voorschot van in ieder geval 90 procent van de bijstandsuitkering verstrekt. Als de aanvrager niet alle gevraagde gegevens (op tijd) aanlevert, onvoldoende medewerking verleent of bij de aanvraag al duidelijk is dat geen recht op bijstand bestaat, kan de gemeente afzien van het verlenen van een voorschot. Het gaat hier om een "gebonden bevoegdheid": het voorschot dient automatisch, zonder aanvraag, te worden verstrekt.

De praktijk van de gemeente Enschede

De gemeente Enschede informeert aanvragers van een bijstandsuitkering dat zij recht op een voorschot hebben wanneer de gemeente vier weken na de aanvraag nog geen besluit heeft genomen. De gemeente verzoekt de aanvragers om zich telefonisch te melden als zij gebruik willen maken van dit recht.

In de praktijk heeft de gemeente Enschede in 2016 een krappe helft van de bijstandsaanvragers een voorschot verleend. In veel gevallen betreft het een voorschot van minder dan 90 procent. Overigens wordt het voorschot snel nadat de aanvrager daartoe verzoekt daadwerkelijk verleend.

Het college van B&W beseft dat deze handelwijze niet overeenstemt met de letter van de wet, maar voert aan dat het wel in lijn is met de bedoeling van de wet. Het college voert de Memorie van Toelichting bij de Wwb¹ aan, waarin het voorschot (slechts) wordt verleend in geval van financiële problemen bij de klant. Door het verstrekken van een voorschot en de hoogte daarvan te beperken, probeert de gemeente financiële problemen bij de klant bij terugbetaling /verrekening te voorkomen.

De praktijk bij andere gemeenten

Navraag bij andere gemeenten en deskundigen schetst het beeld dat meer gemeenten de bevoorschotting niet uitvoeren volgens de letter van artikel 52 Participatiewet. Ook andere gemeenten verstrekken niet 'automatisch' (ambtshalve) een voorschot. Net als Enschede houden ook andere gemeenten zich niet aan de 90 procentnorm en de vierwekentermijn waarbinnen het voorschot verstrekt moet worden. De gemeente Enschede is bepaald geen uitzondering. Ook de Nationale ombudsman² heeft onlangs vastgesteld dat de voorschotverstrekking niet in alle gemeenten op orde is - in die zin dat niet uit eigen beweging, vier weken na indienen van de aanvraag, een voorschot wordt verstrekt indien de aanvrager aan de voorwaarden voldoet. Daarnaast stelt hij vast dat de informatieverstrekking op dit punt niet bij alle gemeenten juist en/of volledig is. Tegelijkertijd stelt de Nationale ombudsman vast dat de Participatiewet duidelijk is over voorschotverlening. "Op dit punt hebben gemeenten geen beleidsvrijheid, iets dat de staatssecretaris in 2016 nog heeft benadrukt." (p.16)

¹ De Wet werk en bijstand is de voorganger van de Participatiewet. In de Wwb is hetzelfde art 52 opgevoerd als in de Participatiewet.

² Nationale ombudsman, *Behoorlijke bijstand? Uitkomsten van een onderzoek naar de wijze waarop gemeenten omgaan met bijstandsaanvragers van 27 jaar of ouder*, 11 oktober 2017.

Conclusie

De rekenkamercommissie concludeert dat de gemeente Enschede de voorschotverlening in de bijstand niet uitvoert conform artikel 52 van de Participatiewet. De gemeente verstrekt de voorschotten niet ambtshalve, maar pas na een verzoek van de bijstandsaanvrager. In het geval de gemeente een voorschot verleent, voldoet de hoogte vaak niet aan de wettelijke norm van 90 procent. Tegelijkertijd stelt de rekenkamercommissie vast dat veel andere gemeenten op vergelijkbare wijze omgaan met de uitvoering van artikel 52 van de Participatiewet.

Aanbevelingen

De rekenkamercommissie adviseert het verlenen van voorschotten in het kader van de bijstand door de gemeente Enschede te verbeteren. Daarom doet zij de volgende aanbevelingen:

1. Leg de bevoorschotting niet alleen vast in werkafspraken en het informatieformulier voor klanten, maar ook in beleid of een verordening. Hierdoor ontstaat transparantie, rechtsduidelijkheid en uniformiteit en kan bevoorschotting als onderwerp in de gemeenteraad worden geagendeerd.
2. Pas het verlenen van een voorschot aan aan de bepalingen in artikel 52 van de Participatiewet. Overweeg daarbij overleg met andere gemeenten en/of partijen, zoals Divosa. Dit overleg kan de opmaat zijn voor een landelijke evaluatie van artikel 52.
3. Vereenvoudig de administratie door:
 - a. Het voorschot standaard te verlenen, tenzij de aanvrager niet alle gevraagde gegevens (op tijd) aanlevert, onvoldoende medewerking verleent of bij de aanvraag al duidelijk is dat geen recht op bijstand bestaat.
 - b. Standaard de 90 procentnorm toe te passen op verleende voorschotten. Daarbij de berekeningswijze vastleggen, waardoor bovendien aanvragers gelijk worden behandeld.